

REFLEXIONS ENTORN DEL PAS ENTRE PRIMÀRIA I SECUNDÀRIA

Malgrat que al llarg de tot el procés educatiu, des de l'educació infantil fins a la universitat, hi ha molts moments de transició i de canvi, és justament entre l'EP i l'ESO quan la transició es produeix dins l'educació obligatòria i, per tant, afecta la universalitat de l'alumnat, la qual cosa obliga encara més a fer una intervenció en aquest sentit que redueixi al mínim els possibles desequilibris i garanteixi al màxim una transició gradual i coherent.

Es tracta d'una transició de caràcter institucional, que no pot ignorar els principis de gradació i coherència del sistema educatiu i, en conseqüència, no es pot deixar a l'arbitri de les circumstàncies personals, socials o particulars dels col·lectius o dels centres escolars. La transició, per tant, mai no pot tenir un caràcter selectiu, més aviat al contrari, ha de garantir la continuïtat en el dret a l'educació obligatòria, la qual cosa obliga a l'actuació coordinada entre les dues etapes i els distints agents educatius que hi intervenen.

Dur a terme una bona transició entre etapes és un dret que té l'alumne, perquè és el centre del procés i ha d'iniciar l'etapa de secundària en les millors condicions. També és convenient per al professorat, perquè és de justícia aprofitar tota l'experiència i bagatge d'una etapa en una altra. Així mateix, és un avantatge per a l'institut, des del moment que planificar una incorporació controlada de l'alumnat permet introduir les mesures oportunes de tot tipus (organitzatives, curriculars, convivencials...), i per a les famílies suposa una disminució de la preocupació i una millor percepció del sistema educatiu.

Convé conèixer en quines circumstàncies es troba el context escolar per identificar des d'on s'ha d'iniciar la coordinació i què s'ha de tenir en compte per establir un procés:

- Els alumnes. La transició coincideix amb l'inici del procés que es produeix entre la infantesa i l'adolescència, amb tot el que això suposa. En l'etapa de primària, el currículum que rep s'organitza entorn de matèries curriculars que no necessiten un excessiu esforç intel·lectual i amb especial esment en l'aprenentatge d'hàbits, però en l'etapa de secundària el currículum que rep s'organitza per continguts que es fan cada vegada més complicats i fragmentats; així, rep més pressions de caire instruccional i ja és ineludible la seva implicació actitudinal per donar resposta a les exigències del sistema educatiu.
- Les famílies. També pateixen el procés de canvi dels seus fills cap a l'adolescència, sobretot, perquè no els serveix el model educatiu que varen tenir, i s'han de moure cap a un altre de tipus més negociador i menys directiu, però que en molts de casos comporta desorientació i també intenció o realitat de delegació de funcions de la família a l'àmbit escolar. La

implicació de les famílies és distinta en l'etapa de primària respecte de la de secundària, atès que cada vegada minva més el contacte amb l'escola i els professors. En l'etapa de secundària els preocupa molt la inseguretat en la situació social de l'adolescent i presenten una forta demanda de seguretat als instituts, com també unes altes expectatives sobre els resultats que els seus fills han d'obtenir, que si no es compleixen s'interpreten com a fracàs del centre i del sistema públic.

- Els professors. És un fet que els professors ja no són només instructors i que han passat d'aquest rol al d'educadors, però, a més, en l'actual societat, es necessita cada vegada més la implicació de la comunitat, així com —en el cas dels professors de secundària— uns coneixements que no reben dins la formació específica que els aporta la carrera universitària cursada, com ara les característiques evolutives de l'alumnat, la gestió del currículum, l'organització escolar, les metodologies etc. Es constata, també, un desconeixement mutu entre els professors d'una etapa i d'una altra respecte de qüestions tan bàsiques com el currículum, l'organització, les metodologies...

Convé identificar els principals canvis que es deriven del pas de primària a secundària per identificar millor la situació:

- Canvia el clima institucional: tipus de centre, normes de convivència, exigència en l'autoregulació...
- Les relacions amb el professorat es fan més llunyanes i impersonals.
- Augmenta el nombre de professors per grup i l'exigència cap a l'alumne no té un caràcter global com a primària, sinó que es compartimenta.
- La metodologia és distinta no només entre les etapes, sinó entre els professors que formen l'equip educatiu d'un curs.

La transició té, però, uns elements que condicionen el procés, com ara:

- De tipus estructural, com l'etapa de secundària mateixa, que necessita més recursos, proporcionar més formació als professors i una intervenció més activa respecte dels continguts curriculars, que quasi estan en mans de les editorials. Les instal·lacions, els serveis, la qualitat del l'ensenyament... no haurien de ser criteris de selecció de centres, sinó que haurien de ser les condicions mínimes de tots els centres públics.
- La política d'adscripcions de plaça. Es dona prioritat a l'elecció de centres per part de les famílies, quan en realitat el que s'ha de reivindicar és una plaça de qualitat al llarg de l'itinerari global de l'alumne.
- Preocupació pels nivells, però respecte dels continguts, no de les capacitats per gestionar el coneixement i optimitzar els continguts.
- Baix nivell d'informació a les famílies, que es queden en la percepció que transmeten tant els mitjans de comunicació com l'entorn social.

Tenint en compte totes aquestes característiques generals i valorant la importància de fer un procés de transició que està suficientment justificat, els objectius essencials per dur a terme una coordinació adequada i adient són:

- Donar continuïtat i coherència al sistema.
- Inserir l'alumnat amb les millors condicions possibles, tant individualment com col·lectivament.
- Fer el trànsit de la manera menys problemàtica possible per a l'alumnat.
- Rendibilitzar les accions docents d'ambdues organitzacions.
- Donar seguretat als pares/mares.
- Unificar missatges de les dues organitzacions.
- Oferir una imatge de qualitat de l'escola pública.

En aquest sentit, cal inferir i concloure d'alguna manera que els principis i elements necessaris per fer una bona transició són:

- La transició no és un conjunt d'acords, és un procés en el qual tot el centre ha d'estar implicat. Fins i tot, s'hauria d'arribar a la implicació entre centres.
- S'ha d'enfocar des de tots els àmbits:
  - Curriculars: coherència entre professors i en el currículum, continguts comuns, metodologies, temes transversals..., com també continuïtat en els objectius, els continguts i les exigències.
  - Formatius: per tenir una actualització professional, però també per proporcionar eines metodològiques, didàctiques i de relació amb els alumnes.
  - Organitzatius: noves formes de treballar, però no només amb l'alumnat, sinó amb l'equip educatiu, les estructures formals del centre i l'àmbit comunitari.
  - Relacionals: l'àmbit convivencial ha de ser assumit com un camp curricular en el sentit que s'ha d'entendre com a responsabilitat de l'equip docent, no de cada professor. S'inclou també el treball d'imatge i de coneixement en l'entorn que ha de fer cada centre.
- El paradigma de la col·laboració ha de ser present en tota la seva extensió: treballar en equip dins del centre, incorporar altres instàncies educatives i implicar tota la comunitat. En aquest sentit, conformar zones educatives és facilitar el procés.
- S'ha d'arribar a l'alumne concret i assegurar:
  - Que el seu trànsit entre etapes passa pel traspàs de la informació que d'ell es té al centre de primària cap a l'institut.
  - La previsió de la informació que les famílies i l'alumne han de tenir abans, durant i després del procés.
  - Que el pla d'acció tutorial i el pla d'acollida del centre receptor és adequat i preveu totes les possibilitats.